

COVID-19'UN TARIMSAL ÜRETİME ETKİSİ

Doç. Dr. Ehlinaz TORUN KAYABAŐI

ÖZET

Bu alışma dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi sebebiyle ülkelerin ekonomilerini ve tarımsal üretimini nasıl etkileyeceğini analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Pandeminin Çin'de çıkışı ile Türkiye'ye gelişi arasında üç ay gibi bir süreç geçmiş olması ve ilk vakanın 11 Mart'ta görülmesiyle birlikte hükümetin bazı kısıtlayıcı tedbirler almasını zorunlu kılan, Covid-19'un çok hızlı yayılım göstermesi oldu. Tabii bu tedbirler bütün sektörlerde üretimin aksamasına sebebiyet verdi. Bu kısıtlardan tarım da nasibini aldı. Gıda üretiminin sağlanması ve bu zincirin kopmaması için, çiftçilere ve tarımda çalışan işçilere pandemi sebebiyle getirilen kısıtlarda bazı muafiyetler getirildi. Ancak bazı bölgelerde ekim zamanının geçmesi, tarımsal üretimde azalmalara, yeterli üretim olmadığından önümüzdeki süreçte tarımsal ürünlerde yetersizlik olacaktır.

Covid-19 tüm dünyayı etkisi altına aldığından, hastalığın aşısı çıkıncaya kadar bütün ülkelerde olduğu gibi Türkiye' de tedbirleri sürdürmek zorunda kalacaktır. Kademeli geçişler söz konusu olsa da hem tarımda hem de sanayide çalışanlar sürekli bir risk ve tedirginlik içinde olacaktır. Bu durum da üretimi ve verimliliği kötü etkileyecek gibi görünmektedir. Bu olumsuzlukları elemine edebilmek için hükümetin ve vatandaşın birlikte ortak çözüm üreterek, üretimi gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Çiftçilerin ve tarımda çalışan işçilerin can güvenliğini sağlayıcı tedbirlerin, koruyucu önlemlerin alınması, Covid-19 testlerinin yapılması ve gerekli izolasyonların sağlanarak güvenli çalışma ortamının, güvenli gıda üretiminin sağlanması, ülke nüfusunun beslenmesi ve ekonomisi için oldukça büyük bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Tarımsal İş Gücü, Covid-19, Güvenli Gıda, Tarımsal Üretim, Ekonomi.

¹ Kocaeli Üniversitesi Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, ehlinaz@gmail.com; ehlinaz.torun@kocaeli.edu.tr

THE EFFECT OF COVID-19 ON AGRICULTURAL PRODUCTION

ABSTRACT

This study was carried out to analyze how the economies and agricultural production of countries will affect due to the Covid-19 pandemic, which affects the world. A process that history as three months of arrival in Turkey with output in China of the pandemic and the first case that makes the government forced some restrictive measures to get together with interest on 11 March, Covidien-19 was to show very rapid spread. Of course, these measures caused disruption of production in all sectors. He got his share in agriculture from these restrictions. In order to ensure food production and not to break this chain, some exemptions were brought to farmers and workers working in agriculture due to the pandemic restrictions. However, in some regions there will be a shortage of agricultural crops in the coming period, since the sowing time has passed, there is a decrease in agricultural production, not sufficient production.

Covidien-19 because the whole world is under the influence of the disease vaccine pops up Turkey as it is in all countries' will also be forced to maintain measures. Although there are gradual transitions, those working in both agriculture and industry will be in constant risk and anxiety. This seems to affect production and productivity badly. In order to eliminate these negativities, the government and the citizens need to produce a common solution and realize the production.

Taking precautions, protective measures, Covid-19 tests and necessary isolations to ensure the safety of life of farmers and agricultural workers is of great importance for the safe working environment, safe food production, nutrition and economy of the country.

Keywords: Agriculture, Agricultural Labor, Covid-19, Safe Food, Agricultural Production, Economy.

1. GİRİŞ

Tarımsal üretim insanlık tarihinin en eski üretim faaliyeti olması sebebiyle dünyanın ilk köklü politikaları da tarımsal üretim ve tarımsal alanda geliştirilmiştir. Geçmişten günümüze insanların sosyo- kültürel yaşamlarını değiştirip şekillendiren farklı etmenler bulunmaktadır. Bu etmenler insanların gündelik yaşamında ki alışkanlıklarda, toplumu oluşturan toplulukların yapısını da, örf ve adetlerin de, sosyal ve ekonomik alışkanlıkların da kökten değiştirecek düzeyde olmuştur. Tarım, yaşamın kaynağı olması nedeniyle insanlığın varoluşundan bugüne büyük önem taşımaktadır ve yaşam devam ettiği sürece de önemini koruyacaktır.

İlk toplulukları oluşturan insanlar azla yetinme duygusu ile hareket ederken, zaman içinde üretimini ihtiyaç düzeyinin üzerine çıkarılması ile toplumsal tatminsizlik söz konusu olmaya başlamıştır (Yavuz, 2020).

Günümüzde, tüketim ihtiyacını karşılama duygusunun yerini daha fazla üretim ve beraberinde daha fazla tüketim duygusu almıştır. Bu duygunun ön plana çıkması ile insanların boş zamanı azalmaya ve yaşamdaki amacı sadece tüketim olmaya başlamıştır. Bu durum modern çağın toplumlarını tanımlamak için yeterli olmaktadır. Dolayısıyla, insanlığın varoluşundan günümüze zorunlu ihtiyaçlar hiç değişmezken bu ihtiyaçları karşılamak adına yapılan tüketim kalıpları çok değişmiştir. Bugünkü tüketim alışkanlıkları tüketici davranışının temelleri zamanla değişmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır.

Günümüzde yaşanan Covid-19 salgını nedeniyle yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi tarımsal alanda da bazı değişimler olacaktır. Tarım insanların zorunlu ihtiyaçlarının ham maddesi, ana kaynağı olması sebebiyle bu alanda meydana gelecek değişimler oldukça önem arz etmektedir.

Tarih, insanlığın yaşadığı zor zamanlarda daima sağlık hizmetlerini ve gıdaya erişimi öne çıkardığını göstermiştir. Bugün de Covid-19 küresel salgınının etkisiyle; tarım gıda zincirinde doğabilecek yetersizlikler ve kopukluklar, çalışan kesimlerde ve küçük işletmelerde yaşanan kaçınılmaz gelir düşüklüğü ve gıda talebi ve arzındaki değişimlerin yaratacağı hızlı fiyat değişkenlikleri nedeniyle **gıdaya erişimin aksaması** konusunda kaygılar giderek artmaktadır. Bu durum tarımsal üretimin ve tarımda çalışanların önemini daha da artırmaktadır. Ülke olarak hangi gelişmişlik düzeyinde olursanız olun tarımsal üretimde bulunmak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Covid-19 salgını dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yaşamın her alanında oldukça önemli değişikliklere sebep oldu. Bu değişiklikler sağlıkta, tarımda ve bunlara bağlı tüm sektörlerde, eğitimde ve iş hayatının her alanında meydana gelen olağanüstü gelişmelerin etkileri önümüzdeki yıllarda görülecektir. Bu değişimlerin bir kısmı olumlu bir kısmı ise olumsuz etkiler yatacağıdır. Tarımsal alanda, tarımsal alanların kullanımı daha efektif, amaca uygun ve rantabl bir şekilde kullanılacaktır. İnsanların beslenmesi ve yaşamlarını sürdürebilmesi için bu şarttır.

2. SALGINLARIN ÜLKELER ÜZERİNE ETKİSİ

Pandemi dönemlerinde ulusal ve uluslararası hareketlilik kısıtlamasına gidilmektedir. Günümüzde yaşanan Korona virüs salgını sebebiyle ülkeler hem insan hem ticari mal hareketliliğini durdurmak durumunda kaldı. Bu durum insanların yaşamlarını sürdürmek için zorunlu ihtiyaç mallarına ulaşmayı bir derece zorlaştırdı. Özellikle temel ihtiyaç maddelerinde dışa bağımlı ithalata dayalı ekonomilerde gıdaya erişim zorlaştı. Dolayısıyla gıda maddelerinin arz talep dengesindeki bozulma kısa dönemde fiyatların artmasına sebep oldu. Bu fiyat artışı ve yaşanan olumsuzluklar tarımsal üretimin önemini ön plana çıkardı.

Bu pandemi dönemlerinde hareketlilik sınırlandırıldı. Bu sınırlılık sadece insanların serbest dolaşımı açısından geçerli olmadı, birçok temel ihtiyaç maddesinin ve özellikle gıda maddelerinin uluslararası ve ulusal boyutta hareketliliğini de önemli derecede etkiledi.

Covid-19 salgını tüm dünyada 3-4 aydır her tür hareketliliği sınırlandırmaktadır ve ne kadar daha süreceği belli olmamaktadır. Bu hareket kısıtlamaları ülkeleri değişik oranda ve değişik alanlarda olumlu veya olumsuz etkilemektedir.

Ülkelerde sosyo-ekonomik her alanda daralmalar söz konusu olurken, gıda maddelerini kendi üreten ve kendine yeten ülkeler bu dönemde zorunlu tüketim mallarını ulaşımda sıkıntı çekmezken, dışa bağımlı olan ülkeler bir yandan Covid-19 salgınıyla mücadele ederken bir yandan halkın gıda ihtiyacını karşılamak için çaba göstermek zorunda kalmaktadır. Ancak ekonomik darboğazda olan ülkeler bu dönemde daha çok zor durumda kalmaktadırlar. Dolayısıyla az gelişmiş ülkeler gelişmiş ülkelere göre böyle kriz ve salgın dönemlerinin sonuçlarını daha ağır bir şekilde yaşamaktadırlar.

Böyle küresel salgınlarda, ülkeler içe kapanmakta ve öncelikli kendi halkının ihtiyaçlarını karşılama yoluna gitmektedir. Covid-19 salgınının sonuçları ile ilgili belirsizlikler devam ettikçe ülkeler daha agresif tedbirler almakta ve öncelikleri değişmektedir. Ülkeler ihracat ve ithatları üzerinde yeni düzenlemelere gitmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum bütün ülkeler için geçerlidir. Örneğin, Rusya buğday ihracatçısı bir ülke olmasına rağmen pandemi sürecinde ihracatı durdurarak, Pandeminin ne kadar süreceğinin belirsizliği sebebiyle kendi halkının doğabilecek olası gıda ihtiyacını karşılamayı amaçladı. Ülkeler bir yandan virüsle mücadele ederken bir yandan da gıda kıtlığı yaşanmaması için gerekli gıda tedarik zincirini oluşturmak üzere bütün imkânlarını ortaya koyuyor. Üretim odaklı politikaların ön plana çıktığı bu dönemde ülkeler ithalat ve ihracatı kısıtlayıcı dikkat çekici yasaklamalar getirmektedir.

Yıldırım, (2020) pandemi nedeniyle Rusya tahıl ihracatını 10 gün süreyle durdurulduğunu ve sonrasında bunu belli bir kota dâhilinde sürdüreceğini açıklamıştır. Rusya bir önceki yılın aynı ayına göre ihracatını 1 Milyon ton azaltarak 34 Milyon Ton olarak gerçekleştirmiştir. İhracatçı ülkeler öncelikle kendi halkının gıda güvencesini ve güvenliğini sağlamayı ön planda tutmaktadır.

Aynı şekilde, Türkiye’de bu süreçte bazı ürünlerde ihracatı özel izne bağladı. Aslında fiili olarak yasakladı demek daha doğru olur. Bu ürünler soğan, patates ve limon. Soğan ve patatesle ilgili karar 2020 yılının ilk başlarında alınmıştı. Ancak Limon ihracatının durdurulması daha sonra Mart, Nisan gibi gerçekleşti. Türkiye, Ocak ayı başında stoklarına bakarak, tekrar ithalat yapmamak için ihracata sınırlama getirdi. İhracatçı Birliklerinin üyelerine yaptıkları duyuruya göre Ağustos ayına kadar limon ihracatı özel izne bağlandı. Daha sonra stok durumuna bakılarak ve limonun C vitamini içeriği nedeniyle Covid-19’a karşı koruyucu olduğu gerekçesi ile tüketiminin artması sonucunda yoğun talep gören limon ihracatı fiili olarak hükümet tarafından durduruldu.

Halk, salgın, kıtlık ve benzeri zor zamanlarda, tek başlarına başa çıkamayacakları durumla da devlet ile vatandaş arasındaki toplumsal sözleşme uyarınca, devletin yerine getirmesi gereken görevleri gereği, ortaya çıkan her tür krizi en iyi biçimde yönetmesini, kendilerinin ve sevdiklerinin zor günlerini en az hasarla atlatmasını sağlamasını bekler. Bu haklı beklenti, yurttaşların sözleşme gereği kendilerine düşen vergiyi ödemek, insanların bir arada yaşamasını sağlayan bir dizi kurula ve sınırlamalara uyarak, topluma katkıda bulunmak gibi görevlerine karşılık, aynı sözleşmede devlete düşen sorumluluğun en adil ve en etkili biçimde yerine getirilmesi talep eder ve bekler. Zor zamanlar, devlet gücünün, aklının ve vicdanının test edildiği ve tarih önünde hesap verebilirliğinin kaçınılmaz hale geldiği zamanlardır.

3. COVID -19 SONRASI DURUM NE OLACAK?

Covid-19 salgınıyla birlikte ülkelerin içe kapanması ve halkın panik halinde olması sonucu, gıda maddelerine olan talep kısa sürede artarak market raflarının boşalmasına neden oldu. Bu panik durumu çok uzun sürmese de gıda maddelerinin arz talep dengesi ani olarak bozulunca ürünlerin fiyatlarında artışa neden oldu. Bu durumu gören hükümetler bazı acil önlemler almak durumunda kaldı. Bu önlemler salgının yayılması önlemek için gerekli toplumsal tedbirleri almak ve insanların yaşamlarını sürdürmeleri için yeterli ve güvenli gıdaya erişimini sağlayıcı tedbirleri almaktı. Bu durumu fark eden ülkeler ve yöneticileri ihracatı özellikle gıda ürünlerinin ihracatını durdurarak iç piyasanın ihtiyacını karşılama yoluna gitmişlerdir.

Yavuz, (2020) yaptığı çalışmada Covid-19 salgını ile tarım sektörünün stratejik öneminin arttığına ve toplumsal bir farkındalık yarattığına vurgu yapmıştır. Ülkeyi yönetenlerin bu farkındalıktan yararlanarak, kırsalda iş imkânlarını artırarak, kırsal yaşam koşullarını iyileştirecek önlemleri alarak, gençler başta olmak üzere tarımla ve kırsalla bağları olan kişilerin, tarıma ve kırsala dönmesini sağlayıcı ve özendirici tedbirleri alması için bir fırsat yaratacağıdır.

Salgının kırsalda daha az görülmesi ve güven içinde yaşamın kırsalda olduğu düşüncesi kırsal yaşamı tercih etme tutumlarının güçlenmesi ve dolayısıyla kentten kırsala doğru tersine bir göçün olabileceği düşünülebilir. Kırsalda iş ve yaşam şartlarının iyileştirilmesine ağırlık veren politikalarla muhtemel dönüşün hızlandırılması, hem şehirdeki aşırı nüfus yoğunluğunu azaltacak hem de kırsalın boşalmasını engelleyerek kırsalda sosyal, ekonomik ve kültürel canlılığa yol açacaktır (Yavuz, 2020). Ayrıca salgın sırasında oluşan tüketim alışkanlığının devam edebileceği varsayılırsa insanlar daha fazla kendi gıda güvenliği için evde üretim yapacak ve gereksiz harcamalardan kaçınacaktır. Dolayısıyla gıda tüketimi, üretimi ve gıda güvenliği politikalarının şekillendirilmesinde bu eğilimler yol gösterici olacaktır.

Bütün bu gelişmeler tarım politikalarının yeniden gözden geçirilmesine ve daha etkin olmasına olanak sağlayacaktır. Tarıma olan destekler artırılabilecek, kendine yeten ülke olma yolunda gerekli adımlar atılacaktır. Tarım arazilerinin amacının dışında kullanılmasının önüne geçilebilecek politikalar oluşturulacaktır.

Tarımda çalışan çiftçi ailesi ve mevsimlik tarım işçileri ile ilgili destekler ve sosyal güvencelerinin sağlanması yönündeki politikalara yer verilecektir. Daha korumacı bir yapı sağlanarak tarımsal üretim özendirilecektir. Korona virüs salgınında insanlar dijital platformları kullanarak alışverişlerini yaptığından, gelecek dönemde tarımsal alanda da dijital tarım pazarı ile tarıma ilginin artacağını ve köye dönüşün hızlanacağı öngörülebilir. **Uçak, (2020)** Dünya Gazetesi'ne yapmış olduğu açıklamada, Türkiye'de büyük sanayicilerin son zamanlarda büyük tarım arazileri satın aldıklarını belirtmiştir. Bu durum sanayicilerin gelecekte tarımsal üretimin önemini farkına vardıklarını ve yatırımlarını tarıma yönelttiklerini söyleyebiliriz.

Kısacası tarım geleceğin yatırım aracı olarak yerini almaktadır. Ayrıca insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için tarımsal ürünlere, gıda güvenliğine ve yeterli gıdaya sahip olmak gereği ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Covid-19 virüs salgınının pandemiye dönüşmesi ile ülkeler kendi içine kapandı ve öncelikleri değişti. Dolayısıyla bu tür kriz yaratacak durumlarda ülkelerin mutlaka bir B-C-D planı olması gerektiği ortaya çıktı.

Sağlık ve tarım konusunda devletçi politikaların vatandaşına daha iyi hizmet verdiği, özelleştirmenin insan sağlığını tehlikeye attığını görmemize neden olan Covid-19, ülkelerin ulusal politikalarını yeniden gözden geçireceği ve küresel olmaktan çok ulusal olmasını sağlayıcı tedbirler alacağını söyleyebiliriz.

Covid-19 virüs salgını, ülkelerin gıda üretiminde kendine yeterlilik politikalarını daha çok öne çıkarmasına neden oldu.

İnsanların tüketim alışkanlıklarında değişiklik olmaya başladı ve olacaktır.

Ülkeler gıda güvenliği ve sağlıklı gıdaya ulaşım konusunda yeni politikalar geliştirilmeye çalışılacaktır.

Ülkeler öncelikle yerel üretime önem verecek ve vermeleri gerekecektir.

Hükümetler, tarım arazilerini koruyucu politikaları devreye koyacak ve çiftçileri yerinde tutabilmek için tarımsal destekleme politikalarında değişikliğe giderek tarımsal üretim yapmalarını sağlayıcı tedbirler alacaktır, almalıdır.

Böylesine büyük etkileri olan kriz dönemlerinde alınacak her türlü önlemlerde, yapılacak her uygulamada konunun tarım ve gıda boyutu, gıda güvenliği düşünülerek ve tedarik zincirinin kopmaması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Böylesi zor dönemlerde, kamu politikaları paketi belirlenirken paket içinde tarım ve gıda politikalarına öncelik verilmesi halkın refahı ve güvenliği için önemli ve gereklidir.

Tarım tamamen piyasa mekanizmalarına terk edilememeli, böylesine büyük kriz zamanlarında kamucu yönü ağır basan politikalar belirlemelidir.

Tarım ve gıda politikası kararları anlık ya da kısa erimli olmamalı, çiftçilerin ve gıda işleyicilerinin en az gelecek bir yıl için önlerini görebilecekleri şekilde olmasını sağlamalıdır.

Hükümetler, üreticilerin tarımsal üretimlerini doğru şekilde planlayabilmeleri için şeffaf bir bilgilendirme ve tutarlı bir süreç yönetimi sağlanmalıdır.

Yurttaş ile devlet arasındaki güven duygusunun pekiştirilmesi, risklerin devlet tarafından kontrol edileceğine ve adil bir şekilde paylaşılacağına inancın yaratılması zor zamanların geçirildiği dönemlerde ortaya çıkan en kritik olgudur. Bu nedenle hükümetler tarım politikalarını yeniden gözden geçirip çiftçiyi risklerden koruyucu önlemleri yasal bir yapıya kavuşturmalıdır.

Kriz dönemlerinde kapsamlı ve bütünsel olarak planlanması gereken tarım ve gıda politikaları;

Yerli ve yerel üretimi teşvik edilmeli,

Girdi fiyatlarının makul hale getirilmeli,

Belirli ürünlerde çiftçilere alım garantisi verilmeli,

Çiftçi borçlarının ertelenmesi veya borçların pandemi dönemde kayıtlı borçlarının bir bölümünün silinmesi sağlanması,

Hangi ürünlerin ithalatının durdurulacağını ve hangi ürünlerin ulusal gıda güvencesi açısından ihracata konu olamayacağı önceden ilan edilmeli,

Destekleme politikalarının yeniden gözden geçirilmesi ve ödemelerin zamanında yapılması,

Aile çiftçiliğinin güçlendirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için desteklenmeli,

Gençlerin tarımsal üretime katılmaları teşvik edici soyo- kültürel ve sosyo- ekonomik önlemler alınmalı,

Tarımsal üretim alanlarında yeterli sayıda ziraat mühendisleri ve veteriner hekimlerin kamusal yayım faaliyetleri içerisinde çalışmaları sağlanmalı,

Çoğulcu yayım sistemleri geliştirilmeli ve uygulanmalı,

Tarım işçilerinin hareketliliğine ve çalışma koşullarını iyileştirici önlemlerin alınması ve yasal bir zemine oturtulması,

Üretici ile tüketici arasındaki pazarlama kanallarının kısaltılması,

Gıda zincirinde kırılmalıkların önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması,

Covid-19 virüs salgını, gıda hakkının, gıda güvenliğinin, yeterli miktarda gıdaya sahip olmak ve doğanın korunmasının gerekli olduğunu tüm dünyaya göstermiştir. Ayrıca, Covid-19 virüs salgını bizlere, bulunduğumuz yüz yıl ve gelecek yüz yılın savaşları gıda ve su sorunundan kaynaklanacağını sinyallerini verdi.

Kısaca; bu dönemin tarım ve gıda politikaları, sadece üretim miktarlarını ve tüketici fiyatlarını gözeterek değil, Covid-19 virüs salgını sonrası insanlığı bekleyen yenedünya düzenini tahmin eden ve gerekli önlemleri almayı önemseyen, insan değerlerine önem veren, aklın ve vicdanın buluşmasını sağlayan, etiği odağına alan politikalar oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- UÇAK, H. (2020, Mayıs 7).** “Sanayiciler tarım arazisi satın alıyor”, Ekonomi Muhabirleri Derneği (EMD) Basın Toplantısı. *Dünya Gazetesi*.
<https://www.dunya.com/ekonomi/sanayiciler-tarim-arazisi-satin-aliyor-haberi-469756>
 (Erişim Tarihi: 07.05.2020)
- YAVUZ, F. (2020, Mayıs).** Tarıma Koronavirüs Etkisi. *Kriter. Aylık Siyaset Toplum ve ekonomi Dergisi*, Yıl 5 (46), 86-89.
- YILDIRIM, A. E. (2020, Mart 31).** Tarım Dünyasından, Korona Günlerinde Tarım İhracatı Yasakları. *Dünya Gazetesi*. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/korona-gunlerinde-tarim-ihracati-yasaklari/466357> (Erişim Tarihi: 07.05.2020).